

פניני הפרשה

תזריע

עלון מס'

1132

שנה כ"ג התשפ"ב

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

ובתורתו יחגה

דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר – כתב רש"י: אמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר בהמה חיה ועוף, כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף. והדבר פלא, הלא האדם הינו נזר הבריאה ונברא בצלם אלוקים, ומדוע תורתו נתפרשה בסוף? זאת ועוד מובא ב"דברי אליהו" לגר"א על מסכת כלים, בענין כל הלומד תורה ואינו מקיימה, שבהיות האדם ברחם אמו, יש לו מלאך המלמדו כל התורה כולה, וטרם צאתו לעולם הזה משכיחים ממנו את כל לימודו. השאלה היא, מדוע מלמדים אותו אם יכול ללמוד אחר כך, ואם כבר למד, למה משכחים אותו, וכי לא יותר טוב שיצא לאויר העולם עם ידיעת התורה, הרי בזה יכול להשלים את נפשו רוחו ונשמתו ולא להיכשל?

הענין מתבאר בדברי האלשיך הקדוש הכותב שלכל יהודי יש חלק פרטי בתורה מהר סיני, וכיון שחלק זה הינו רוחני מהעולם העליון, לא ניתן היה להשיגו אילולי היה לו חלק זה קודם לכן, ולכן התורה נקראת "אבידה", ואמרו חז"ל על לימוד התורה "יגעתי ומצאתי תאמין". ולמה משכיחים מהאדם את התורה? כדי שיזכה לקנותה ביגיעה, כי רק כך תחשב התורה לתורתו של האדם, ככתוב "ובתורתו יחגה יומם ולילה". על ידי היגיעה והעמל בתורה יומם ולילה, זוכה לקנותה ממש, ולכן תורתו נתפרשה לבסוף אחר תורתם של בהמה חיה ועוף, כי האדם בלי תורה, חסרונו גדול מכל בעלי החיים, ואם קונה אותה, כל הבריאה כולה נבראה בשבילו.

סיפר הגר"ש שבדרון זצ"ל: כאשר הוציא הנצי"ב לאור את ספרו "העמק שאלה" ערך סעודה שבמהלכה סיפר: "בהיותי ילד שמעתי פעם בהיחבא את הורי משוחחים ביניהם אודותיי. בשיחה זו אמר אבי לאמי מתוך בכי: 'נסיתי כל דרך אפשרית לענין את הירש-לייב בלימוד, אך נראה ששום דבר לא עזר. לפיכך חוששני שלמרות שחלומי הגדול היה שבננו יהיה תלמיד חכם, ניאלץ ללמד אותו להיות בעל מלאכה'. נרעדתי מהכאב ומהדמעות של אבי, ומיד רצתי אליו והבטחתי לו שמאז והלאה אקדיש את זמני ללימוד תורה. תארו לעצמכם מה היה גורלי אלמלא שמעתי את כאבו של אבי. הייתי נהיה נגר או חייט, וכאשר הייתי בא לאחר מותי בפני בית דין של מעלה היו תובעים ממני מדוע לא כתבתי את "העמק שאלה". כבעל-מלאכה לא הייתי מעלה על דעתי שהייתי מסוגל לעשות זאת. אולם כיום רואים אנו שתביעה כזו היתה מוצדקת. לכן הסיבה לסעודה זו כפולה: על שזכיתי לסיים ספר זה, וכן כדי להודות לה' שהובילני בדרך שאוכל למצות את היכולת שלי.

יחיד ומיוחד	עצה טובה
<p>רב שהיה גם צייר</p> <p>הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל רב העיר חיפה. היה לו חוש ציור מיוחד, וביטוי לזה ניתן לראות בעיטורים שעיטר את שערי ספריו. אמרו עליו שכתביבתו מביישת את הדפוס. ואכן, בחיבורו על הגדה של פסח, לרוב חביבות כתב ידו הנאה והאיורים הנלווים, הדפיסו את כתב היד כדמותו וכצלמו. כשנשאל פעם על ציוריו המרשימים, אמר "את ציורי אני מצייר כשאני נח מהכתיבה, מעין שעשוע מיגיעת התורה". מספרים כי היה כותב ביד ימין ומשעייפה ידו המשיך לכתוב ביד שמאל, לבל יתבטל זמנו מתורה.</p>	<p>בניגוד לכל שבת שהאב יושב בראש השולחן, בליל הסדר מומלץ שראש המשפחה ישב באמצע השולחן לרוחב, כך שמצדדיו ישבו המסובים, והוא חלק בלתי נפרד מהם, וכך יהיה קרוב לכולם במדה שוה. יש בצעד זה גם שינוי מכל השנה, כפי שאנו מצווים לערוך שינויים שיבואו וישאלו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? ... (הרב פינחס ברייער הי"ו).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סעדון זצ"ל

"הנושא אשה הוגנת לו, קרוב לודאי שיהיו הבנים צדיקים, וכל ההגון יותר, הוא מעולה יותר".
("מגיד חדשות" ח"י עמ' קי"ט).

נקודת חן / עובדיה חן

מקום הניחו לך

היתה". הגם שידע שרבי אלעזר בן עזריה הוא הדורש בשבת זו (שהרי אמרו בברכות כ"ח ע"א שהיה סדר מסודר, שרבן גמליאל דורש שלש שבתות ורבי אלעזר בן עזריה שבת אחת), כיון אותם להיזכר במאמרו המפורסם של רבי אלעזר בן עזריה כאן, שעם כל גדלותו לא התחדש לו החידוש שהתחדש לבן זומא, ונמצא שאף לגדולים יש מה ללמוד מהקטנים.

במסכת אבות (ו' ב') מובאת זעקתה המדהדת של הבת קול היוצאת בכל יום מהר חורב ואומרת "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!". ומבאר מרן החיד"א באהבת דוד שם את סיבת עלבונה של תורה, שכן אין לך עלבון גדול יותר מאשר יהודי שאצורים בקרבו חידושים שקבלה נשמתו בהר סיני, ומאחר שאינו עוסק בתורה, מונע מהם להתגלות ולצאת מאפילה לאורה.

למעשה, אין הרבה מובאות בשמו של בן זומא. אחת הבודדות שבהם מובאת בפרקי אבות (פרק ד' משנה א'): "בן זומא אומר, איזהו חכם? הלומד מכל אדם". מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א (הו"ד בעלון "בית נאמן" בהר בחוקותי תשפ"א) מוצא קשר מפתיע בין אימרה זו לדרשתו המובאת כאן בהגדה. לפי השערתו, בן זומא כיוון באמירתו לרבי אלעזר בן עזריה שהיה נשיא ישראל וכיון שחכם היה וידע שלכל יהודי יש חלק בתורה, לא זלזל בדרשתו, ולמרות שהיה תלמיד פשוט, למד ממנו, ולא עוד אלא שעמד ופרסם בקול גדול דברים בשם אומרם.

וממוצא דבר אתה למד, שלא נכון להימנע מכתובת חידושים בטענה: "מן הסתם כבר קדמוני בכל אשר אחדש, ולשם מה אכתוב את חידושי?!", או "כיון שלא ראיתי אף אחד שחידש את חידושי, מן הסתם הוא אינו נכון", שכן ישנם חידושים שניתנו בהר סיני אך ורק לאנשים מסוימים. וכן המציאות מוכיחה שפעמים חכמים בדורנו מוצאים חידושים וגילויים שלא נגע בהם אדם מעולם. ומרן החיד"א בספרו "מראית העין" (עירובין כ"א ע"א) הביא בשם מהר"ר הירץ זצ"ל, שיש חידושים שלא חידשום הראשונים, משום שלא הגיע זמנם. ועל פי זה הסביר מה שאמרו בעירובין שם: מאי דכתיב "לכל תכלה ראיתי קץ, רחבה מצותך מאד" (תהלים קיט, צו)? דבר זה אמרו דוד ולא פירשו, אמר איוב ולא פירשו וכו' אמרו יחזקאל ולא פירשו וכו' עד שבא זכריה בן עדו ופירשו וכו'. ולהורות נתן, שהאחרונים לא יתשללו מלטרות להעמיק בתורה, שמא רק עתה הגיע הזמן לחידוש חידוש חדש, ואם יזכה יהיה על ידו. ה' יזכנו.

בסידור האריז"ל מובא שרבי אלעזר בן עזריה היה גלגולו של שמואל הנביא שחי נ"ב שנה, ובצירוף שנותיו, שהיה אז בן י"ח, אמר על עצמו (בהגדה של פסח) "הרי אני כְּבֶן שְׁבַעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שְׁתַּאֲמֵר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת, עַד שְׁדַרְשָׁה בֶן זוּמָא". אך מדוע הזכיר זאת דוקא כאן?

מבאר מרן החיד"א זצ"ל בספרו "אהבת דוד" (סוף דרוש ט"ו) שבא רבי אלעזר בן עזריה ללמדנו שכל חכם מישראל יש לו חלק מיוחד בתורה, ואף חכם אחר זולתו לא יוכל לזכות בו לפניו. וזהו שאמר: הרי אני כבן שבעים שנה וזכיתי לנשמת שמואל השקול כמשה ואהרן (ברכות ל"א ע"ב). ולמרות שמשה הוא שקיבל התורה מידו יתברך בכללה ופרטה וכל רז לא אניס ליה ושמואל הורה הוראות כשהיה בן שנתיים (עיין ברכות ל"א ע"ב), עם כל זאת "לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות", שלא מצאתי לה דרשה בתורה, "עד שדרשה בן זומא... ימי חיך" הימים, "כל ימי חיך" הלילות.

ודקדק לומר "עד שדרשה בן זומא" ולא "עד שאמר בן זומא", כי נשמתו כבר אמרה זאת לפני שבא לעולם, ועתה דרש ברבים מה שכבר אמר בשמים. וכמו שאמרו (במדבר רבה יט, ז) שבשעה שעלה משה למרום, שמע קולו של הקדוש ברוך הוא שיושב ועוסק בפרשת פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה: רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים. וכתב מהר"ם אלשיך זצ"ל שבזה השפיע אור בנשמתו שיאמר חידוש זה בבואו לעולם הזה.

החידוש הוא שבן זומא, היה חכם צעיר, תלמיד שדן לפני רבותיו, ואפילו לא הוכתר בתואר רבי, ובכל זאת השיג מה שלא השיגו גדולים וטובים ממנו, כי זהו החלק שקיבלה נשמתו בהר סיני.

ובספר אהבת דוד הנ"ל (דרוש ג'), מבאר על פי זה מרן החיד"א מה שאמרו בחגיגה (ג' ע"א): "תנו רבנן מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין. אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין. אמר להם: אף על פי כן, אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש". כלומר, כל אחד בבית המדרש יכול לחידוש חידוש הנוגע לנשמתו שאפילו רבותיו לא יגיעו אליו.

ולכן שאל להם רבי יהושע שם בהמשך: "שבת של מי היתה?", וענו לו "שבת של רבי אלעזר בן עזריה

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

ההגדה תמיד צודקת

ברנהרד וולפסון, אזרח גרמני נאמן, צאצא לאזרחים גרמנים זה מאות בשנים, מצא את עצמו לפתע במצב נורא.

התחנה הבאה היתה וינה. ברנהרד טעם טעם של חיי פליט. הוא לא היה מוכן להישאר בגרמניה. וינה נראתה עדיין מסבירת פנים באותן השנים.

פסח הגיע ועמו ליל הסדר. ברנהרד ישב לחוג אותו לבדו. אדית יצאה עם מוריץ הקטן להתאוורר, היא לא הסכימה עם "התקפות הנוסטלגיה" של בעלה, אך גם לא הפריעה לו. ברנהרד קרא את ההגדה, הגיע למלים: "השתא הכא" - וחיוך של הבנה עלה על שפתיו. הפעם הוא לא בא לערער על דבריו של הרב או להעלות קושיות, אך עדיין לא הרגיש כעבד. הוא האמין כי אוסטריה תהפוך להיות "מולדת שנייה" עבורו.

השקט לא ארך אלא שנתיים. הסערה שתקפה את גרמניה הגיעה לווינה. וולפסון היה חייב להימלט, והפעם לפראג. נראה היה כי ההגדה רודפת אותו. דמותו של הרב הישיש מפרנקפורט צפה ועלתה, ודבריו שבו וחזרו על עצמם: "זכור, ההגדה תמיד צודקת..."

עברו שנים אחדות. מאורעות השואה האיומות חלפו עליהם ועל כל היהדות הדוויה. בחד ה' הם נותרו בחיים.

משפחת וולפסון יושבת ליד שולחן הסדר במחנה פליטים. הם מצפים עתה לויזת כניסה לארץ ההגדה. סביבם יושבים אנשים – אשר רק גורל אכזר ומר כינס אותם יחדיו. ברנהרד וולפסון לחש יחד עם האחרים את מלות ההגדה: "השתא הכא עבדי, לשנה הבאה בארעא דישראל בני חורין". הפעם המשמעות היתה ברורה מתמיד, ובמוחו שבו ועלו מלותיו של הרב הזקן: "האמן לי, ההגדה תמיד צודקת..."

ברנהרד וולפסון נולד בפרנקפורט למשפחה שהתגוררה במקום במשך דורות. היה לו מקצוע מכובד, ולא היתה סיבה כלשהי שתזעזע את עולמו. הוא ראה עצמו כגרמני-יהודי, אך תמיד היתה בלבו נקודה שחיברה אותו עם החינוך היהודי שקיבל בילדותו. עניני היהדות המעשית לא שימשו עבורו אתגר, אך גם להילחם נגדם לא אבה.

מפעם לפעם היתה הנוסטלגיה מציפה אותו. הדבר קרה בדרך כלל בערבי חגים ובמיוחד לפני פסח. אז היו עולים הזכרונות: ההכנות, המנהגים, ליל הסדר. בביתו שלו, הס מלהזכיר, כמובן. אדית אשתו לא נשאה בלבה נוסטלגיה זו, ובכל זאת, הוא עצמו נהנה לחטוף פרורי נוסטלגיה וללכת אל הסדר שניהל הרב המקומי. למען האמת, הוא נהנה והתרגש שם. הרב הזקן הזכיר לו לא במעט את אביו המנוח.

"יאמר לי הרב", פנה אליו ברנהרד ברגע של שקט, "האם באמת מאמין אתה כי 'השנה אנו עבדים ולשנה הבאה נהיה בני חורין'?, מה רע בפרנקפורט? מה גורם לך לחלום לנסוע לארץ ישראל? האם באמת אתה חש כאן כעבד?"

הניח הרב הישיש את ידו על כתפו והשיב לו ברוך: "האמן לי כי ההגדה תמיד צודקת, גלגל הוא שחוזר בעולם. נכון שהיום יש לנו חירות במקומנו, ואנו נהנים מזכויות כאזרחים גרמניים. אך לעולם איננו יכולים להיות בטוחים מה יביא אתו המחר. זו עלולה להיות סופה פתאומית העשויה לעקור עצים משרשיהם... יהודי צריך תמיד לזכור זאת, כדי שאם תבוא סופה, לא יהיה ההלם גדול כל כך". ברנהרד החריש מתוך נימוס, אך לא יכול היה להבין את רעיונותיו של הרב הזקן, ולא יכול היה להסכים להם.

כשהיטלר עלה לשלטון, איבד ברנהרד את עבודתו. מה שנראה היה כבלתי מתקבל על הדעת הפך לסערה שעקרה כל נטוע.

☺ זה לא חוק! ☺

שנה אחת לאחר בדיקת חמין, פנה הרבי בעל אהבת ישראל מוויז'ניץ אל שמשו ואמר: "הנה ב"ה זכינו וברקנו את החמין אשר בבית ולא נמצא מאומה, ועתה, בבקשה ממך, בדוק נא את החמין שבלבי – אמר והצביע על לבו המהורר".

"יסלח לי הרבי" – אמר השמש – "אבל את לבו של הרבי אין צורך לבדוק כלל, שחרי כך שנינו במשנה: 'כל מקום שאין מכניסין בו חמין – אין צריך בדיקה'..."

☺ חוק חוק חוק... ☺

ביעור חמין הוא רמז לביעור היצר הרע.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: האם מותר בערב פסח אחר חצות לעשות הערמה, כגון: לבקש מבני לגהץ לי הטלית של ימי החול כדי שאתעטף בה בערב פסח אחר הצהריים, למרות שכוונתי שהטלית תהיה מוכנה מיד לאחר החג? תשובה: מותר לגהץ בחול המועד לצורך חול המועד, וכל שכן בערב פסח, דקיל טפי מחול המועד כידוע. אבל עדיף ללבוש הטלית באחד מימי חול המועד, ואתי שפיר טפי ואין צריך להערמה.

שאלה: בכור שנולד בניתוח קיסרי, האם צריך להתענות בערב פסח? תשובה: אינו צריך להתענות (כף החיים סימן ת"ע אות ג'). ואם יוכל להצטרף בנקל לסיום מסכת – תבא עליו ברכה.

שאלה: ילד לפני בר-מצוה שסיים מסכת, האם יכול לפטור גדולים מתענית בכורות? תשובה: יכול לעשות, ויש שמחה גדולה לתורה כשנער קמן מסיים מסכת. עם זאת, את הקטע האחרון ילמד (בבית הכנסת בשעת הסיום) יחד עם אדם גדול, שיקרא ויסביר עמו. וכן עשיתי פעם אחת בילדותי בערב פסח התש"ז.

שאלה: יש לנו תינוקת בת חמשה חודשים השותה רק תחליף של חלב בשם "אינפמיל" (כל תחליב אחר היא פולטת), אלא שתחליף זה מכיל חלב עמילן ואורז, ואין בנמצא "אינפמיל" כשר לפסח? תשובה: אם אין לה תחליף – זה גובל בפיקוח נפש. יש לקנות כל הכמות הצריכה לפני פסח ולמכור במכירת חמץ כל החמץ וחשש חמץ שיש ב"אינפמיל", ולתת לתינוקת בכלים מיוחדים, שלא יתערבבו עם כלים הכשרים לפסח. כדאי לברר מפי הבקיאים, אולי אין בזה חמץ רק מצד האורז (שאסור לאשכנזים), כי אז אין שום חשש. ואם אין בקיאים שיודעים לענות – הדין כמו שכתבתי. וכן זכורני שהורה הרב יצחק זילברשטיין שליט"א לפני כמה שנים.

שאלה: יהודי שקיבל בפסח בקבוק "ויסקי" (שהוא חמץ), מה עליו לעשות עם הבקבוק? תשובה: יש לשפוך את תכולתו באמבטיא, ואסור בהנאה, כי זה חמץ של יהודי (הנותן) שעבר עליו הפסח.

שאלה: אדם ששכר דירה בראש חודש ניסן, והמשכיר הקצה לעצמו ארונית עם חמץ, והשוכר מחמת חוסר ידיעה לא ביטל ולא מכר, האם השוכר עבר בבל יראה ובל ימצא? והאם היה יכול לבטל חמץ שאינו שלו? תשובה: אם החמץ שייך למשכיר, אינו עובר. ואינו יכול לבטל חמץ שאינו שלו.

שאלה: מוסרים בשם הגר"א שבשביעי של פסח רצוי לאכול מצה בזמן סעודה שלישית, מפני חביבותה של מצות אכילת מצה שזמנה הולך ומסתיים. האם לדעת הגר"א בכל יום טוב קיים ענין לעשות סעודה שלישית, רק שבשביעי של פסח יש ענין לעשותה עם פת, או שרק בשביעי של פסח יש ענין לעשות סעודה שלישית? תשובה: רק בשביעי של פסח. והרמב"ם סובר בכל יום טוב לעשות סעודה שלישית כידוע.

שאלה: האם מותר להקליד במחשב בחול המועד? תשובה: יש מתירים. וכדאי להחמיר.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל